

vinceret per id, quod in se divinitatis tenebat (a). »

DIFFICULTATES.

I. Obj. Christus in terris degens proprie non fuit sacerdos, nec proinde verum obtulit sacrificium, sed solum post suum in cœlum ascensum, ubi quotidie se offert et interpellat pro nobis. Etenim 1. Apostolus Hebr. X. 5. et 9. de illa oblatione loquitur, quæ facta est in ingressu ejus quando sacrificia legalia abrogata sunt: at ingressus ille in cœlum factus est non autem in terras; neque enim statim ac in terras ingressus est Christus legalia sacrificia sustulit aut abrogavit. 2. Christus sacerdotium suum non obivit antequam ei dictum fuerit « Filius meus es tu, ego hodie genui te »: id autem factum fuisse, cum Deus eum a mortuis excitatum, Dominum et Christum constituit, testatur s. Paulus Act. XIII. 35. et Rom. I. 4. collat. Hebr. V. 5. Idem Apostolus 3. aperte testatur Hebr. VIII. 4. dicens: « Si (Christus) esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent, qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbræ deservirent cœlestium. » Ergo Christus proprie sacerdos non fuit, nec sacrificium prius obtulit, quam in cœlis fuerit. 4. Hebr. VII. 26. Christus « Pontifex debuit sublimior cœlis fieri ». Ergo in cœlis prius esse debuit, quam sacrificium offerret. 5. Ibid. v. 24. probat idem Apostolus, Christum sempiternum esse sacerdotem, quia semper in cœlis pro nobis interpellat; jam vero si in ligno crucis sacrificium semel obtulisset, quid necesse foret eum continue pro nobis interpellare? 6. Neque demum prætereundum est, Jesum ipsum nunquam dignitatem istam sacerdotalem sibi attribuisse, eamque in sola ad Hebræos epistola, argutarum judaicarum plenissima, in ipsum conferri (b). Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. N. min. Diserte enim Apostolus X. 5. ejusdem epist. scribit: « Ideo ingrediens in mundum dixit: hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. » Ingressus vero iste in mundum non coarctatur ad illud instans quo Christus vel conceptus vel natus est, sed totum illud tempus complectitur quo Christus in his terris vixit. Hoc porro intervallo ac præcise in morte ipsius, ut superius diximus (c) profecto sacrificia legalia sin minus facto, jure saltem abrogata sunt.

Ad 2. D. Factus est sacerdos ab eo qui dixit ei *Filius meus es tu*, C. quando hæc dicta sunt ei N. Primum solum affirmat Apostolus cit. loc. alterum de suo adjiciunt sociniani. Addo, non solum in resurrectione sed ante id temporis declarationem ejusmodi a Deo Patre factam esse, tum in baptisate, tum in transfiguratione. Meminit autem Apostolus solius resurrectionis, quia per ipsam maxime patuit divina Christi filiatio, quæ est fundamentum

(a) Vid. Biblioth. patr. de la Bigne. t. V. col. 589. inscript. Vigilio Tridentino. Cf. tamen Papebrochium t. V. Junii p. 164. n. 8. seq.

(b) Ita quidem Wegscheider §. 154 et cum eo Ziegler *Einleitung in den Brief an die Hebræer* Gott. 1791. seu: *Introduction in epist. ad hebr.* Ammon *Bibl. theol.* III. 17. seqq.

(c) Hujus tractatus P. I. p. 984, ad. 3.

et causa sacerdotii Christi ejusque resurrectionis.

Ad 3. D. Si ejusdem ordinis fuisset sacerdotium Christi ac sacerdotium leviticum ejusdemque præstantiæ, C. si diversi ordinis et diversæ præstantiæ N. Contendit enim ibid. Apostolus longe excellentiorem esse sacerdotium Christi, quam fuerit sacerdotium leviticum ob plures causas quas ibi prosequitur, inter quas urget objectum et efficaciam; *objectum* quidem, quia sacerdotium leviticum erat ordinatum ad solam emundationem carnis, sacerdotium Christi ad emundationem spiritus seu conscientiæ; *efficaciam*, quia illud utpote imperfectum sua sacrificia semper iterare debebat, sacerdotium Christi utpote perfectissimum et ratione sui et ratione sacrificii, una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos, quin illud repetere necesse fuerit. Hinc concludit quod si paria fuissent ejusmodi sacerdotia et sacrificia alterutra inutilia forent (a).

Ad 4. D. Expleto ejus munere in terris, C. hoc non expleto N. Primum tantum affirmat Apostolus ut ostenderet, Christum, cum in cœlum ascendit quod in terris perfecerat, per applicationem complere.

Ad 5. D. Per continuationem muneris sacerdotalis in jugi applicatione meritorum suorum, C. secus N. Diximus porro in probationibus interpellationem Christi in cœlis in applicatione fructus sacrificii in cruce oblato ad expiationem peccatorum nostrorum consistere.

Ad 6. Resp. I. Dato etiam quod rationalistæ assunt, solum nempe Auctorem epistolæ ad Hebræos, ut ipsi loquuntur, attribuisse Christo sacerdotalem dignitatem, satis nobis esset ad arguendam impietatem socinianorum, cum ex perpetua ecclesiæ traditione divinæ auctoritatis sit ejusmodi Epistola. Resp. II. Falsam esse illorum assertionem. Cum enim Christus Matth. XXII. seqq. Marc. XII. 36. Luc. XX. 42. sibi applicet Psalmum CIX. in quo expresse Christi sacerdotium prædicatur, hoc ipso sibi metipso sacerdotalem dignitatem attribuit.

II. Obj. Duo sunt, quæ prohibent quominus in morte Christi veri nominis sacrificium agnoscamus; ac primum quidem, quod contra omnium sacrificiorum naturam idem Christus fuisset simul hostia et sacerdos; secundum, quod illius sacrificii hostia non ab ipso sacerdote mactata fuisset; Christus enim a tortoribus morti traditus est. Nec juvat reponere ideo Christum sacerdotem fuisse atque ejus mortem sacrificium, quia illam mortem patienter sustinuit, siquidem et martyres omnes voluntarie pro Christo mortem fortissime tolerarunt, quin propterea veri nominis sacrificium illorum mors dici possit. Ergo.

R. N. A. Nam non prohibet primum tum quia hæc est prærogativa peculiaris sacrificii Christi quam scripturæ, Patres, liturgiæ, cæteraque omnia ejusdem generis documenta eidem vindicant; tum quia in cœlis

(a) Cf. Tournely de Incarnat. quæst. IV. art. H. argum. IV. respons. secundæ socinian. refutatio. Petav. lib. XII. capp. XI. seqq. Bernard. a Piconio Tripl. expos. in h. l.

ipsis, ubi, sociniani fatentibus, sacrificium Christus offert, idem est sacerdos et victima. Hoc autem maximo commendat sacrificium Christi, ut expresse declarat Apostolus Hebr. IX. 11. 12. cujus verba superius descripsimus.

Non prohibet alterum, quia tortores non tanquam sacrificatores mortem Christo intulerunt, sed tanquam instrumenta, quibus Christus usus est ad se immolandum pro vehementissima qua erga nos flagrabat charitate; *oblatus enim est, quia ipse voluit*. Hæc autem Christi morientis charitas infinite major fuit quam crucifigentium iniquitas.

Ad conf. N. par. Nec enim martyres instituti sunt sacerdotes ad offerendum semetipsos in veri nominis sacrificium, qualem Christum institutum fuisse declarat Apostolus Hebr. X. 5. verbis superius recitatis, et hucusque probavimus.

PROPOSITIO II. — *Christus Jesus veri nominis mediator fuit.*

Hæc pariter propositio ad fidem spectat, ut ex constanti et perpetua ecclesiæ catholicæ doctrina constat in sacris litteris et traditione fundata.

Etenim Apostolus conceptis verbis I. Timoth. II. 5. 6. inquit: « Unus Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. » Ideo autem ab Apostolo Christus mediator dicitur, quia « dedit redemptionem semetipsum pro omnibus »; Ergo non improprie, ut sequester, arbiter et advocatus mediatores dicuntur, Christus mediator tantum extitit; sed veri nominis mediator præterea agnoscendus est tanquam sponsor qui soluto pretio pro peccatis nostris satisfecit ac nos Deo reconciliavit, ut capite sequenti, fusius ostendemus.

Fuit autem et est veri nominis mediator Christus prout Deus et homo est. Dicitur enim in Scripturis Deum acquisivisse ecclesiam sanguine suo, tum *Domini gloriæ* crucifixum esse; aliaque ejusmodi de Christo prædicantur, quæ utriusque naturæ concursus supponunt in humani generis redemptione ac propterea in *mediatione* qua Christus perfunctus est. Quare s. Augustinus « Mediator, inquit; inter Deum et homines oportebat, ut haberet aliquid simile Deo, aliquid simile hominibus, ne in utroque hominibus similis longe esset a Deo, aut in utroque Deo similis longe esset ab hominibus, atque ita mediator non esset (a). » In eundem sensum ceteri Patres tum græci tum latini loquuntur (b).

(a) Lib. X. Confess. c. XLII.

(b) Cf. apud Pet. lib. XII. c. IV. seqq.

Ut magis accurata habeatur notio mediationis, distinguendum debet *persona* mediatoris a *mediationis opere* seu munere. Ad verum et proprie dictum mediatorem constituendum in subjecta materia de qua agimus, requiritur concursus utriusque naturæ. Opus autem mediationis *positum* sola humana natura in Verbo subsistens, hæc enim sola potuit pati, mori, pretium solvere etc. natura vero seu persona divina non contulit nisi dignitatem et valorem ejusmodi operi. Cf. Petav. I. c.

Diversa tamen ratione unaquæque natura ad eju mediationem concurrat. Natura enim humana materiam, seu opus mediationis subministravit, Verbi vero hypostasis valorem et dignitatem in opus contulit. Ex hac autem animadversione erroris convincuntur sive ii, qui Christum mediatorem ut Deum tantum cum veteribus arianis asserunt, sive qui eum tantum ut hominem tantum extitisse autumant cum Francisco Stancharo ac sociniani. Hi enim rati sunt non potuisse Christum esse mediatorem ut Deum, ne in absurdum illud incidamus, ut eum fuisse mediatorem suimet ipsius affirmemus. Reponimus enim non eo modo, quo unus est de Trinitate, mediatorem esse Christum; quippe persona eadem Verbi, qua Deus est, citra carnis communionem, sive cogitatione ab hac abstracta, in Trinitate secunda numeratur; quatenus vero hic homo est, et humanam naturam quodammodo informat, ac terminat, mediatoris partes ac munus implet (a).

Si præterea Christus veri nominis mediator fuit, quatenus tanquam sponsor pro nobis satisfecit, colligimus Christum ante Incarnationem improprie tantum potuisse dici mediatorem, prout a ss. Patribus præsertim antiquioribus prædicatur, quatenus nempe spectabatur ut internuncius ac interpret divinæ voluntatis apud homines in frequentibus illis apparitionibus in quibus sub adspectabili specie videndum se præbuit; vel etiam quatenus Deus intuitu futuræ ejus mediationis et meritorum peccata condonavit, et vitam æternam illis impertitus est, qui in eundem Christum venturum rite credidissent (b).

Cum præcipua controversia, quæ circa Christum mediatorem inter catholicos et socinianos agitur, afficiat ipsam satisfactionem, ideo difficultates, quæ adversus propositionem quam adstruximus, moveri solent, commodius referemus in sequenti capite.

CAPUT VI.

De Christi satisfactione et merito.

Satisfactio, ut loquitur Catechismus rom. (c), est rei debitæ integra solutio. Nam quod satis est, ei videtur nihil deesse. Res autem debita aut personalis est aut realis. Debitum *personale*, ut vocant, illud est quod oritur ex injuria alteri illata; *reale* est illud, quod exurgit ex re aliqua, e. g. pecunia, qua erga alterum obstringimur. In priori significatione hic satisfactionem accipimus, quatenus nempe *personalis* est; quo sensu idem satisfacere significat, quod alteri tantum præstare, quantum irato animo ad ulciscendam injuriam satis esse possit; atque ita satisfactio nihil aliud est, quam injuriæ alteri illatæ compensatio.

Rursum satisfactio hæc personalis bifariam sumitur, proprie scilicet aut improprie. *Proprie* ille satisfacere censetur qui ad justitiæ rigorem injuriam al-

(a) Cf. Petav. I. c. IV. § 6.

(b) Cf. Petav. I. c. cap. III.

(c) P. II. c. V. § 62.

ter illatam per compensationem reparat; improprie autem ille satisfacere dicitur, qui non tam ex justitiæ æqualitate, quam ex benignitate partis læsæ gratis injuriam condonantis veniam obtinet.

His præmissis, status quæstionis jam exponendus est quæ viget catholicos inter et socinianos eorumque surculos, quakeros, methodistas, atque rationalistas. Sociniani cum reliquis enumeratis contendunt Christum Jesum non nisi improprie pro nobis satisfacisse, asserentes I. ipsum partibus sibi a Deo impositis ad salutem nostram procurandam expletis, gratis ab ipso obtinuisse peccatorum nostrorum relaxationem; II. præterea, Christum esse hominum Salvatorem præconio dumtaxat, et consilio quibus viam salutis nobis annuntiavit atque ad eam nos cohortatus est atque exemplo, quo præluxit; non autem opere, merito et efficacia humanum genus reparando; III. demum statuantes, Christum mortuum esse bono, et commodo seu utilitati nostræ, non autem hominum loco ac vice per veram ejus in nostri locum substitutionem. Quæ quidem necessario profluunt ex fundamentali ipsorum de Christo doctrina. Cum enim recensiti hæretici, seu potius increduli principii loco habeant Christum nomine tantum et appellatione Deum esse, naturam vero, origine ac potestate purum hominem, sequitur omnem veram satisfactionem Christi subverti: neque enim humana actiones tantæ virtutis esse possunt, ut illatam Deo injuriam vere et proprie compensare valeant ad justitiæ æqualitatem.

Contra vero catholici ex verissimo illo principio quo constituunt, Christum esse naturalem Dei Filium, atque adeo naturam et origine Deum, verissime etiam colligunt Christum vere et proprie divini justitiæ satisfacisse I. quia ipse salutis nostræ pretium cumulatissimum, idque ex justitiæ legibus Deo persolvit; II. quia ipse utpote verus ac proprie dictus Salvator noster reipsa opere et merito nos redemit, et in salutem asseruit; III. denique quia mortuus est pro nobis, quatenus scilicet mortem pro nobis ac vice nostrum obierit, seque moriens in locum nostrum suffecerit.

Quæ ut clarius intelligantur animadvertendum est, peccatum, pro quo satisfactio exhibetur, triplicem habere respectum; est enim debitum, quo divini justitiæ obligamur; 2. injuria, quæ inimicitiam inducit Deum inter et homines; 3. crimen quo rei evadimus mortis et æternæ maledictionis. Peccatores enim in sacris litteris passim 1. dicuntur *debtores* (a); 2. *inimici* (b), 3. *rei* (c). Quare Deus se habet 1. ut *creditor* cui debetur; 2. ut *pars offensa*, quæ placanda est; 3. ut *judex* qui pœnam repetit. Hinc ad veram et proprie dictam satisfactionem tria requirebantur 1. ut esset debiti solutio; 2. ut esset iræ divinæ placatio; 3. ut esset reatus expiatio. Nobis igitur opus erat tum sponsore ac vade, qui pro nobis debitum solveret; tum reparatore, qui nos cum Deo reconcili-

(a) Matth. VI. 12. Coloss. II. 14.

(b) Rom. V. 10. Coloss. I. 21.

(c) Marci III. 29. Jacobi II. 10.

haret; tum denique sacerdote et victima qui se nostri loco ad pœnas substitueret ac peccata nostra expiaret.

Hæc autem præstare Christus non potuit, quin ejus actiones supponantur meritoria. Hinc est quod utraque semper una jungantur. Est autem meritum « nexus operationis liberæ ad retributionem. » Nominem *retributionis* venit tum pœna, tum præmium tum merces; Siquidem operis liberi ab aliquo patrati connexio esse potest apud alium vel ad pœnam, vel ad præmium, vel ad mercedem. Nexus liberæ operationis ad retributionem exurgere potest vel ex decencia, vel ex pacto, vel ex manifesto impleti operis jure apud retributorem, ita ut nisi retributio fiat, lædatur jus istud aut justitia in observantia juris posita. Ubi nexus ex decencia tantum adest, quæ potius sumitur ex liberalitate retributoris, quam ex vi operis, illud oritur meritum, quod dicitur *de congruo*; ubi vero ejusmodi nexus habetur, qui exurgat ex pacto aut vi operis liberi positi seu ex justitia, tunc meritum illud oritur quod *de condigno* nuncupatur ac proprie dictum.

Meritum rursus vel naturale est, vel supernaturale. Primum occurrit, si nexus liberi operis ad retributionem proveniat ex natura viribus; ut hominis opus, ac pactum apud hominem, civis apud principem, etc. Contra vero, si nexus proveniat ex opere auxiliis gratiæ facto, vel ab auctore ipso cœlestium horum auxiliorum, qui majus profecto quidpiam est, quam peculiaris distinctim auxilia, tunc erit *supernaturale*.

Cum igitur nullæ conditiones Christo defuerint, quæ ad meritum proprie dictum seu de condigno requiruntur, sanctitas videlicet in operante, libertas in opere, et promissio in retribuente, vere et proprie meruisse ipse dicendus est. De sanctitate nemo dubitat; de libertate suo loco diximus, promissio autem patet ex Is. LIII. 10. « Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum (a). »

Ex quibus Isaïæ verbis constat non tantum Christum sibi meruisse (b) sed nobis etiam, ponendo nempe pro peccatis nostris animam suam, seu satisfaciendo pro nobis. Hinc a Concilio Trid. Christus dicitur « nostræ satisfactionis causa meritoria (c). »

Ad hanc igitur satisfactionem adstruendam jam

(a) Id ipsum declarat Apostolus Philipp. II. 8. 9. scribens de Christo: « Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem; mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum etc. » Quibus in locis, ut animadvertit Petavius, velut stipulatio quædam, pactumque Dei cum homine Christo continetur hujusmodi, ut si redimendis hominibus mortem suam vellet impendere, tum in gratiam, et spem recuperandæ salutis admitterentur illi; tum ipsi sibi gloriam ac decus immortale compararet. Cf. lib. XII. c. IX. §. 2. De his quæ spectant ad Christi meritum copiose disputat Vasquezus tom. I. in tertium part. s. Thomæ disput. LXXIV. seqq.

(b) Christus sibi ipsi præsertim promeruit gloriosam e mortuis resurrectionem, ac pœnis sui exaltationem.

(c) Sess. VI. cap. VII.

progredimur, prætermittis minus necessariis concertationibus quæ in scholis agitari solent circa ejusdem satisfactionis proprietates et condiciones, de quibus scholastici ipsi consuli possunt (a). Sit igitur

PROPOSITIO. — *Christus vere et proprie pro nobis divinæ justitiæ satisfecit.*

Ad catholicam fidem ejusmodi propositio pertinet in omnibus fidei symbolis tradita, estque totius christianæ spei fundamentum; ejus autem veritatem sic ostendimus.

Ille vere et proprie pro nobis satisfacisse divinæ justitiæ dicendus est, qui 1. semetipsum Deo in sacrificium obtulit et tanquam piacularem hostiam ut sacerdos immolavit; 2. qui peccata nostra, pœnasque illis debitas ut sponsor in se suscepit ac luit; 3. qui nos suo sanguine redemit; 4. qui denique nos ut mediator cum Deo reconciliavit eumque placavit; atque hæc omnia præstitit Christus. Ergo.

Ac primo quidem Christum tanquam piacularem hostiam semetipsum in sacrificium Deo obtulisse ea omnia ostendunt, quæ paulo ante de Christi sacerdotio ejusque sacrificio in cruce oblato disputavimus.

Alteram vero assumptionis partem luculenter evincunt Veteris ac Novi Fœderis simul collata in hanc rem testimonia; Isaïas enim c. LIII. testatur Messiam dolores ac peccata nostra portasse, ob hæc vulneratum, et attritum, et ad mortem traditum esse, et quidem ad eum finem ut nos ob dolores a se toleratos sani, id est, liberi ab his efficeremur; ergo non ob suas iniquitates ac peccata, quæ nulla unquam habuit aut habere potuit Christus pœnas ac mortem tulit, sed ob peccata nostra, quatenus ea in se luenda susceperat. Talem porro esse sensum vaticinii Isaïæ non solum verborum nativa vis, orationis series, et constans judæorum traditio ut suo loco ostendimus (b), sed etiam gravissima apostoli Petri auctoritas patefacit, qui paucis germanam prophetæ sententiam his verbis complexus est: « Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus, cujus livore sanati estis (c). »

(a) Quæstiones scholasticorum non attingunt satisfactionis Christi veritatem aut ejus sufficientiam ad omnium peccata redimenda; de his enim nemo unquam unquam dubitavit. Versantur igitur eorum disceptationes in exponendo qua ratione satisfactio Christi sufficiens et condigna fuerit. Nam alii contendunt, eam ex se condignam et perfectam non fuisse, sed ex sola Dei acceptantis liberalitate; alii censent, eam non fuisse ex virtute, seu titulo *justitiæ veræ ac rigorosæ* factam; alii vero licet fateantur, eam titulo veræ justitiæ factam, nolunt tamen ad omnes rigorosos juris apices exactam illam fuisse, ex quo inferunt Christi satisfactionem fuisse quidem *sufficientem*, non autem *superabundantem*. Qui ejusmodi quæstiones penitus cognoscere cupit, poterit inter ceteros consulere Vasquezium l. c. disp. VII. seqq. ubi de his fuscè disputat. Opp. edit. Ingolstadt. 1610. tom. V.

(b) P. 992, ad 8.

(c) I. Petr. II. 24.

Quod enim de languoribus Isaïas dixerat, apertius Petrus de peccatis exponit; quod propheta de peccatis nostris addiderat a Deo in Christum conjectis, id Apostolus ad crucis supplicium aut potius sacrificium refert; *peccatis nostris* pœnas debitas Christum in se denique suscepisse et in crucem sursum luendas tulisse declarat Petrus græca voce *ἀντὶ ἡμῶν* sursum tulit nempe *in corpore suo super lignum*. In eandem sententiam dictum est ab apostolo Paulo « Eum qui non noverat peccatum, pro nobis *peccatum fecit*, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso (a) »; et alibi « Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: maledictus omnis qui pendet in ligno (b). » Atqui non alio sensu Christus factus *peccatum* aut *maledictum* dici potuit pro nobis, nisi quatenus subrogatus est in locum nostrum, quibus ob peccata ac legis transgressionem pœnæ ac maledictio debebantur, quas ipse in se luendas suscepit. Ergo.

Christum pariter, quod tertio loco probandum assumpsimus, suo nos sanguine redemisse, apertissima scripturarum testimonia evincunt. Apostolus enim I. Tim. II. 6. scribit: « Qui dedit semetipsum redemptionem (gr. *pretium redemptionis*) pro omnibus; » et I. Cor. VI. 20, « Empti estis pretio magno; » Ephes. I. 7. « In quo (Christo) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum; » ad Tit. II. 14. « Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate; » sic luculentius adhuc apostolus Petrus « Scientes, inquit, quod non corruptilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi, etc. (c). » Unde sic argumentamur: ille vere ac proprie sanguine suo nos redemit a peccatis nostris qui illum dedit tanquam pretium redemptionis nostræ, sicut aurum et argentum datur pro pretio rei temporalis ac venalis; atqui ita ex allatis testimoniis Christus sanguinem suum dedit. Ergo.

Atque ex his jam sequitur quod quarto loco proposuimus, scilicet Christum tanquam mediatorem Deum placasse eumque nobis reconciliasse. Etenim causa sive ratio ob quam Deus nobis iratus erat et pœnas a nobis exposcebat, fuerunt profecto peccata nostra. Si igitur Christus ex dictis, ad hæc expianda se ipsum ut victimam in sacrificium obtulit, si seipsum in locum nostrum suffecit ad ea expianda atque luenda, si denique sanguine suo eadem eluit ac sustulit, nulla amplius iræ ac inimicitie ratio in Deo adversus nos subsistere potuit, et quare nobiscum placatus non sit. Talem profecto passionis Christi fructum scripturæ ubique commemorant. « Cum inimici essemus, inquit Apostolus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus (d) » et alibi « In ipso (Christo), inquit, complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum recon-

(a) II. Cor. V. 21.

(b) Gal. III. 13.

(c) I. Pet. I. 18.

(d) Rom. V. 10.

ritiare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt (a), » ut alia ejusmodi testimonia, ne longior sim, præteream, quæ innumera prope sunt.

Com igitur Christus ex allatis scripturarum testimoniis quatuor illa præstiterit, quæ ad veram et propriam dictam satisfactionem requiruntur, jam patet propositum adversus socinianos.

Patres, sociniani ultro fatentibus, in catholico satisfactionis dogmate prædicando unanimes plane sunt (b). Quamvis autem patrum auctoritatem ipsi rejiciant, juverit tamen paucis illorum colligere doctrinæ capita seu principia ex quibus non modica assertæ veritati lux affulget. Mira igitur consensione statunt Patres I. nullam creatam rem parem ac idoneam esse tum pro peccato originali tum pro peccatis reliquis ad exacte Deo satisfaciendum, ideoque non alium, quam qui Deus esset, intervenire debuisse (c) II. Christum Jesum mediatorem nostrum non solum plene sed cumulate Patri satisfecisse pro omnibus omnium delictis, ac propterea non modo infinitam, sed si ita loqui fas est, infinita uberiorem fuisse meritorum Christi amplitudinem. III. Infinitam ejusmodi meritorum Christi æstimationem derivasse ex eo quod operationes ejus propriæ essent personæ Verbi incarnati. IV. Secundam potius ss. Trinitatis personam decuisse hominem fieri præ personis reliquis ad hominem liberandum, quia ut ait Apostolus « Decebat eum propter quem omnia et per quem omnia » nempe creata productaque fuerant, salutis illorum auctorem fieri. Quod brevi sententia conclusit s. Ambrosius dicens : « Decuit enim ut ille nos redimeret, qui creavit » (d). Docent propterea iidem Patres non minorem ad redimendum hominem potentiam requiri quam ad condendum, imo et majorem quodammodo (e). Porro ad creandum vis et potentia infinita requiritur, ut s. Thomas ostendit (f); igitur et ad

(a) Coloss. I. 19.

(b) Hæc patrum testimonia collegerunt Petavius I. XII. c. IX. Grotius in *Defensione fidei catholice de satisfactione Christi adv. Socinum* Lugd. Batav. 1617. adversus quam præter Ravenspergerum in op. *Judicium de libro Grotii de satisfactione Christi* Groningæ 1617. scripsit Jo. Crellius in op. « Responsio ad librum Hugonis Grotii pro catholica fide de satisfactione J. C. » Siluit Grotius, vel quod ad Socini partes transisset, quod Patinus, Osiander, et cumprimis Bossuetus existimant; vel quod in dogmate quidem de Christi divinitate ac satisfactione a sociniani dissentire pergens, existimaret non esse cur ob hanc questionem diuturnius bellum committi debuerit. Certe ad Crellium scribebat ipse Grotius : « Pacis consilia et amavi semper et amo nunc quoque, eoque doleo, cum video tam pertinacibus iris committi inter se eos, qui Christi se esse dicunt, si recte rem putamus, *quantillis de causis?* » difficile est Grotium a socinianismo defendere, cujus principia suos in sacram scripturam commentarios adpersit. Deinde hoc ipso, quod Grotius parvi momenti questiones fecerit de Christi divinitate et satisfactione, ostendit se protestantissimi impetu abreptum fuisse et in socinianismum declinasse.

(c) Cf. Pet. I. c. §. 6.

(d) Lib. III. De fide c. II. n. 8. ed. maur.

(e) Cf. Pet. ib. n. 7.

(f) I. p. q. 45. a. 5.

redimendum, sive ad promerendam redemptionem, infinita virtus necessaria fuit (a).

Demum scripturis et totius antiquitatis consensui ad assertæ veritatis confirmationem adjicimus rationum momenta deducta ex absurdis quæ in socinianorum hypothesi consequerentur. Etenim si Christus non nisi ad confirmandam doctrinam suam mortuus esset, atque ut nobis esset exemplo, primo non magis, saltem quoad rei substantiam, profuisset quam martyres tum V. tum N. T., qui mortem obierunt ad doctrinæ divinitus traditæ confirmationem, nobisque exemplo fuerunt. Secundo, æque redemptio reliquis Christi operibus, miraculis, præsertim resurrectioni et ascensioni ejus in cælum ac ipsius morti esset tribuenda. Tertio; sacri scriptores, qui redemptionem, seu liberationem a culpis ac pœnis iis debitis, et reconciliationem humani generis cum Deo constanter tribuunt morti Christi, et ipsius sanguinis pretio, nos decepissent, ac reipsa tota antiquitas seu universa ecclesia usque ad Socinum decepta esset ac inanis omnis fuisset in Christi mortem christianorum spes. Hanc postremam consecutionem viderunt rationalistæ, eamque ultro admiserunt. Ipsi enim demum fassi sunt in scripturis luculenter hunc articulum contineri, ast simul contendunt scriptores sacros in ejusmodi doctrina tradenda indulsisse anticipatis cœvorum judiciis, atque prospexisse honori magistri sui oblatam ab eo ex infami supplicio ignominiam (b). Monent christianos doctores ut

(a) Inter utrumque tamen infinitatis genus illud interest, quod alterum *naturale* est, nempe creationis; alterum, scilicet meriti, *morale*.

(b) En verba Wegscheider, qui §. 156. scribit : « Quod si tum fontem dogmatis illius (expiationis et satisfactionis), qui est in notionibus de sacrificiis, quas, ut alii populi incultiores, sic etiam hebræi habebant... Tum dicta scriptorum sacerdotum, quæ ad dogma illud probandum allata sunt, accuratius examinaveris : haud dubitabis, quin illa de symbolica quadam ac vicaria expiandi peccata ratione notio Israelitis mature jam fuerit cognita (Lev. IV. 3. seqq. V. 11. XVI. 21. XVII. 11. Cf. III. Reg. XXI. 29. IV. Reg. XXIV. 14)... Quo facto ab omnibus fere scriptoribus sacris, qui odium et ignominiam supplicii Jesu Christo illati removerent, maxime a Paulo, ita exposita est, ut mortem Jesu Christi ostenderent tanquam expiatoriam eandemque vicariam, velut pœnam peccatorum omnium (I. Jo. II. 1. 2.) ab ipso susceptam (Matth. XX. 28. XXVI. 28. Jo. I. 29. Rom. V. 6. 9. II. Cor. V. 21. Gal. III. 15. I. Petr. II. 24. I. Tim. II. 6. Hebr. IX. 28), et Jesum ipsum tanquam agnium purum atque immaculatum (I. Pet. I. 18. seqq. II. 24. coll. Is. LIII. 7.) a patre ipso morti quasi victimam piacularem traditum, sanguine suo peccata mundi abluerent (I. Jo. I. 7., II. 1. seqq.) Obedientia igitur ipsi sive virtuti Jesu vim quandam vicariam videntur tribuisse (Rom. V. 18. 19. I. Petr. I. 19. III. 18. I. Jo. II. 1. Hebr. IX. 14) » etc. « Ac rursus §. 157. « E locis jam commemoratis facile intelligitur, doctrinæ ecclesiasticæ (catholicæ) fundamenta et ipsa momenta potiora in librorum sacerdotum effatis nonnullis vere contineri. » Demum concludit §. 142 « Ex argumentis supra propositis (quæ inferius nos afferemus et diluemus) hoc quidem apparet : *primum* doctrinam scriptorum sacerdotum de morte Jesu Christi peccata hominum expiante *Opinionibus æqualem* (Hebr. IX. 22.) multis de causis accommodatam fuisse et ad commendandum novæ religionis institutum idio

sedulo caveant, ne quasi veterum obducant conscientia improborum, præsertim morti propinquum, *minimè jactando vim sanguinis Christi expiatoriam*, quo Deus Molochi instar innocentis sanguinem sitientis placatus sistatur (a).

Ex quo deprehendere licet impietatis progressus, imo et eversionem principii fundamentalis protestantismi. Primi protestantes docuerunt soli scripturæ in rebus fidei standum esse; scripturarum, ut ipsi autumabant, auctoritate freti rejecerunt necessitatem bonorum operum, pœnitentiæ et satisfactionis, ne injuria irrogaretur sanguini Christi. Sociniani eidem principio innixi intulerunt omnem abjiciendam esse satisfactionis propriæ dictæ doctrinam, quæ in scripturis non reperitur, nec nisi ex præpostera majorum nostrorum interpretatione scripturarum illam ortam esse. Rationalistæ meliori fide agentes, fatentur doctrinam de morte Christi *vicaria et expiatoria* aperte in scripturis tradi, ast contendunt sacros scriptores tum deceptos tum deceptores extitisse, ideoque non in Christi morte ejusque sanguinis pretio pro nobis oblato christianos spem suam reponere debere, sed unice in *bonis operibus*, seu in *recte et honeste factis*, ne injuria inferatur sanguini Christi, qui in hypothesi de vi expiatoria, nobis nocuisset efficiendo nos desides atque in vitiis obfirmatos (b). Et en eos in deismum ac naturalismum delapsos.

Sive igitur scripturarum oracula consulamus, sive perpetuam totius antiquitatis doctrinam, sive nefarias contrariæ doctrinæ consecutiones, patet, quin velimus christiano nomini nuncium remittere, Christum, prout nobis ostendendum proposuimus, vere ac proprie Deo pro hominibus satisfecisse.

DIFFICULTATES.

I. Obj. 1. Non alio sensu Christus peccata nostra portasse in sacris litteris perhibetur, ab eo quo passim de Deo legitur ipsum portare peccata nostra e. g. Exod. XXXIV. 7. et Num. XIV. 18. Jam vero Deus non fert peccata nostra, ea in se transferendo sed condonando, aut patienter nobiscum agendo.

tempore aptissimam, unde hanc ipsam doctrinæ formam, *providentia divina sapienter id permittente* ab evangelii doctoribus exhibitam esse, facile tibi persuaseris.

Ex his colligimus 1. Dogma catholicum reipsa in sacris scripturis contineri, ac frustra propterea socinianos elaborasse dum innumeris prope cavillationibus id inficiari conati sunt; conscientia demum victi. 2. Juxta rationalistas sacros scriptores in hoc dogmate tradendo turpiter errasse, id *sapienter permittente providentia divina*, adeoque universam ecclesiam usque ad ipsos deceptam fuisse et in errorem inductam a sacris scriptoribus juxta divinæ providentiæ ordinem. 3. Nullam propterea fidem sacris scriptoribus adhibendam esse, dum in re adeo gravi et decepti sunt et mundum universum deceperunt, et quod consequens est, sacras scripturas noxias potius, quam utiles esse. Huc devenerant, qui se adhuc christianos profitentur ex principio semel constituto independentiæ rationis ab auctoritate in negotio religionis, quod basim et essentiam constituit protestantismi.

(a) Ibid. § cit. 142.

(b) Ib. § 141. circa finem.

Hunc sensum nobis patefacit s. Mattheus VIII. 16. 17.; cum enim ibi retulisset plures Christum sanasse ex infirmitatibus, subdit id factum esse, « Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem : ipse infirmitates nostras accepit, et agrotationes nostras portavit, » non eas in se suscipiendo, sed alios sanando. Quod confirmatur ex typo hirci emissarii, qui dicebatur portare peccata populi. 2. *Redemptionis* pariter vocem metaphorice passim sumi in scripturis res nota est, hoc autem sensu de Christo prædicari suadent redemptiones typicæ populi israelitici ex Ægypti et Babylonis captivitate; suadet ratio qua venditi sumus diabolo, nempe gratis, gratis igitur redimendi eramus, cum emptio et redemptio relativæ sint; alioquin si verum pretium pro redemptione nostra datum esset, fuisset illud per solutum diabolo, qui testante Apostolo II. Timoth. II. 26. homines captivos detinebat, quo nihil absurdius dici potest. 3. Quod si Christus affirmat dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus, aliæque ejusmodi de eo leguntur, nemo est qui nesciat particulam pro minime veram *substitutionem* importare, sed solam utilitatem, ut cum jubentur fideles I. Jo. III. 16. pro fratribus animas suas ponere, et cum Apostolus Coloss. I. ait se adimplere quæ desunt passionum Christi pro ecclesia : nec alia vis est græcæ particulæ *ὑπὲρ*, quæ respondet latinæ pro. 4. Nihil denique efficiunt catholici ex eo quod dicatur Christus nos Deo reconciliasse, cum Apostolus II. Cor. V. 19 aperte dicat : « Posuit in nobis verbum reconciliationis » etsi inde inferri nequeat Apostolos nos vere Deo per satisfactionem reconciliasse. Ergo.

R. Ad 1. N. Diverso porro sensu predicari in scripturis de Christo, quod portaverit peccata nostra ab eo, quo hæc ipsa predicantur de Deo in locis cit., evincitur ex substrata materia, quæ diversa omnino est. Nec enim potuit Deus aut pati aut mori pro peccatis, potuit id autem Christus in natura humana; numquam præterea de Deo dicitur, prout dicitur de Christo, quod posita fuerint in eo iniquitates omnium nostrum, ac propter eas fuerit *vulneratus et attritus*, aliæque ejusmodi quæ in probationibus attulimus. Quare cum fateatur ipse Socinus *peccata portare* idem esse, ac *peccatorum pœnas dare* (a), et hunc sensum necessario postulent quæ de Christo scripturæ predicant, plane coincidunt quæ ad infirmas probationes nostras ab adversariis proferuntur.

Ex his responsio patet ad duas confirmationes,

(a) « Fatemur, inquit in prælect. theolog. c. XXI. locutionem hanc *portare*, seu *ferre peccatum* sive iniquitatem, idem significare solere, quod *peccati pœnas dare*, sive ut verbum verbo reddamus, *peccati pœnam ferre*. » In bibl. FF. Polonior. t. I, p. 580. Animadvertendum præterea est antiquas versiones omnes hunc legitimum seu germanum sensum confirmare. Etenim omnia vulgata, græca Is. verba vertit : « et ipse peccata nostra fert, et pro nobis affligitur » syr. « Vere passiones nostras ipse pertulit et dolores nostros ipse passus est » Arab. « ipse portat peccata nostra, et pro nobis dolore afficitur. » Cf. Bibl. Walton.